

Strasbūras, 2017 10 03
COM(2017) 572 final

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

Veiksmingi viešieji pirkimai Europoje ir Europai

Ivadas

ES išgyvenant esminių pokyčių laikotarpį ir atsinaujinus diskusijoms dėl jos tolesnės krypties, akivaizdu, kad europiečiai nusipelno ES, kuri duotų konkrečių rezultatų, ir jie vis garsiau to reikalauja. Veiksmai ES lygmeniu turėtų lemti ekonomikos augimą ir konkurencingumą, tvarumą, solidarumą ir saugumą. Kaip išdėstyta Investicijų plane Europai¹, siekiant šių rezultatų labai svarbu skatinti investicijas, kurios bendrojoje rinkoje padėtų sukurti daugiau darbo vietų ir užtikrinti tvarų augimą.

Didelė viešųjų investicijų dalis mūsų ekonomikoje išleidžiama viešųjų pirkimų būdu (14 proc. ES BVP), todėl jie yra esminis investicijų ekosistemos elementas. Viešojo sektoriaus institucijos gali strategiškiau pasinaudoti šiuo svertu, kad gautų geresnę vertę už kiekvieną išleistą viešąjį eurą ir prisidėtų prie novatoriškesnės, tvaresnės², įtraukesnės ir konkurencingesnės ekonomikos. Be to, viešųjų pirkimų gerinimas padeda stiprinti bendrąją rinką, ko siekti 2017 m. pranešime apie Sąjungos padėtį paragino Pirmininkas J.-C. Junckeris.

Šiame komunikate pristatoma viešųjų pirkimų strategija, kurioje nustatyta bendra politikos sistema ir apibrėžti aiškūs prioritetai siekiant pagerinti viešųjų pirkimų praktiką ir remti investicijas visoje ES. Kartu su šia strategija pristatomos trys konkrečios iniciatyvos. Komisija pristato komunikatą dėl didelių infrastruktūros projektų mechanizmo, kuriuo viešojo sektoriaus institucijoms suteikiama aiškumo ir pateikiama rekomendacijų viešųjų pirkimų srityje. Taip pat ji siūlo Rekomendaciją, kuria siekiama didinti viešųjų pirkėjų profesionalumą, nes kvalifikuota darbo jėga vaidina lemiamą vaidmenį užtikrinant efektyvų įgyvendinimą. Be to, siekiant skatinti visuomenei reikalingus naujus ir tvaresnius sprendimus, tuo pačiu metu pradamos tikslinės konsultacijos dėl inovacijų viešųjų pirkimų gairių projekto.

1. VIEŠIEJI PIRKIMAI YRA SVARBŪS KAIP NIEKAD ANKSČIAU

Europiečiai tikisi tinkamos jų mokamų mokesčių gražos **kokybiškų viešųjų paslaugų** forma. Tėvai norėtų, kad jų vaikai mokyklose gautų sveiką maistą, miestų gyventojai tikisi didesnių investicijų į pažangius ir tvarius miestus, kur būtų sudaromos geresnės gyvenimo sąlygos, tiesiami dviračių takai, naudojant saugias ir inovatyvias medžiagas statomos aikštės ir žaidimų aikštelės, kelių eismo dalyviai tikisi saugios, kokybiškos infrastruktūros, pacientams reikia geresnės prieigos prie kokybiškesnės sveikatos apsaugos ir jie tikisi naujausios inovacijomis grindžiamos medicininės įrangos ir diagnostinių priemonių. Siekiant užtikrinti kokybiškas viešąsias paslaugas, pirkimą reikia vykdyti strategiškai. Tam **būtinis šiuolaikiškos ir veiksmingos viešųjų pirkimų procedūros**.

Viešojo sektoriaus institucijoms viešieji pirkimai yra **veiksminga priemonė efektyviai, tvariai ir strategiškai panaudoti viešąsias lėšas**, visų pirma nacionalinių biudžetų suvaržymo laikotarpiu. Viešiesiems pirkimams kasmet išleidžiama 2 000 mlrd. EUR³, todėl geresnis jų valdymas galėtų padėti sutaupyti daug valstybės biudžetų lėšų ir padidinti investicijas. Pavyzdžiui, padidinus veiksmingumą 10 proc., būtų galima sutaupyti net 200 mlrd. EUR per metus, nemažinant europiečiams teikiamų paslaugų lygio. Viešieji pirkimai taip pat daro didelį poveikį ES struktūriniais ir investicijų fondams, kurių beveik

¹ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos Centriniam Bankui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui, Regionų komitetui ir Europos investicijų bankui „Investicijų planas Europai“ (COM(2014) 903 *final*).

² Integruojant efektyvaus išteklių naudojimo, efektyvaus energijos vartojimo ir ekonominius aspektus.

³ Bendrų valstybės išlaidų darbams, prekėms bei paslaugoms sąmata, paremta Eurostato duomenimis.

pusė lėšų išleidžiama sudarant viešojo pirkimo sutartis. Tinkamas sutarčių sudarymas padeda kuo veiksmingiau panaudoti šių ES fondų lėšas.

Viešieji pirkimai taip pat svarbūs **Europos įmonėms**, kurios naudojasi bendrosios rinkos privalumais dalyvaudamos viešųjų pirkimų konkursuose tiek savo, tiek kitose ES valstybėse narėse. Spartesnės technologijos ir skaitmeninimas, kintanti demografija ir kaip niekada tarpusavyje sujungtos rinkos daro didelį poveikį mūsų visuomenei ir ekonomikai. Globalizuotame pasaulyje bendrosios rinkos sukurta ekonominė integracija tebėra svarbus gerovės kūrimo ir konkurencingumo variklis, todėl tai yra geriausia mūsų apsauga.

Viešieji pirkimai – strateginė kiekvienos valstybės narės ekonominės politikos **priemonė**. 2015 m. bendrosios rinkos strategijoje⁴ buvo raginama siekti skaidresnių, efektyvesnių ir atskaitingesnių viešųjų pirkimų sistemų. Tam būtinas poslinkis nuo vien tik administracinio požiūrio prie strateginio ir į poreikius orientuoto požiūrio, visapusiškai laikantis taisyklių. Viešieji pirkimai sudaro apie 14 proc. ES BVP per metus ir gali padėti išspręsti daugelį didelių Europos iššūkių, visų pirma kurti tvarų ekonomikos augimą ir darbo vietas⁵. Jie gali sudaryti sąlygas investuoti į realiąją ekonomiką ir skatinti paklausą, kad padidintų konkurencingumą, pagrįstą inovacijomis ir skaitmeninimu, kaip pabrėžta Pramonės komunikate⁶. Be to, jie gali paspartinti perėjimą prie efektyvaus išteklių naudojimo, efektyvaus energijos vartojimo ir žiedinės ekonomikos⁷ ir skatinti tvarų ekonomikos vystymąsi, didesnę visuomenės lygybę ir įtraukesnę visuomenę.

2014 m. priėmus **naujos kartos viešųjų pirkimų direktyvas**⁸ nustatyta sistema, kurią taikant viešieji pirkimai gali būti vykdomi lanksčiau. Šiomis direktyvomis supaprastinamos viešųjų pirkimų procedūros, kad viešuosiuose pirkimuose būtų paprasčiau dalyvauti MVI. Bendras tikslas – ekonomiškai naudingiausiu būdu panaudoti viešuosius išteklius, pasiekti geresnių rezultatų siekiant visuomeninių ir kitų viešosios politikos tikslų, tuo pačiu padidinant viešųjų išlaidų veiksmingumą. Galiausiai, griežtesnėmis direktyvų sąžiningumo ir skaidrumo nuostatomis kovojama su korupcija ir sukčiavimu.

Nors į nacionalinę teisę direktyvos buvo perkeliamos ilgai⁹, atnaujinta teisinė sistema jau priimta didžiojoje daugumoje valstybių narių. Tačiau įgyvendinant Europos semestrą¹⁰ nustatyta daug konkrečių sričių, kuriose pagerinus nacionalines viešųjų pirkimų nuostatas būtų reikšmingai padidintas konkurencingumas ir veiksmingumas. Be to, valstybės narės visapusiškai neišnaudoja viešųjų pirkimų kaip strateginės priemonės tvariems socialinės politikos tikslams ir inovacijoms remti. **Todėl tai tinkamas metas susitelkti į pažangų naujų taisyklių taikymą praktikoje.**

Šiame komunikate Komisija nustato **konkrečias sritis, kuriose pokyčiai gali pagerinti viešųjų lėšų panaudojimą** valstybėse narėse, ir todėl apčiuopiamai prisidėti prie ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo ES. Komunikate pristatoma Komisijos vizija, kaip artimiausiu metu galėtų ir turėtų atrodyti viešieji pirkimai Europoje. Visiškai pripažindama valstybių narių ir jų valdžios institucijų įgaliojimus, Komisija įsipareigoja tvirtai remti viešųjų pirkimų

⁴ COM(2015) 550 final „Bendrosios rinkos tobulinimas: daugiau galimybių piliečiams ir įmonėms“.

⁵ https://ec.europa.eu/commission/priorities/jobs-growth-and-investment/investment-plan-europe-juncker-plan_lt.

⁶ COM(2017) 479 final.

⁷ Žr. COM/2014/0398 final/2 „Žiedinės ekonomikos kūrimas. Europos be atliekų programa“.

⁸ Įgyvendinant 2014 m. reformą priimta Direktyva 2014/23/ES (Koncesijų direktyva), Direktyva 2014/24/ES (Bendroji direktyva) ir Direktyva 2014/25/ES (Komunalinio sektoriaus direktyva).

⁹ Kelios valstybės narės dar neperkėlė bent vienos iš trijų direktyvų.

¹⁰ 2017 m. septynios valstybės narės gavo su viešaisiais pirkimais susijusias konkrečias šaliai skirtas rekomendacijas.

kultūros pokyčius valstybėse narėse. Tam būtina tvirta politinė atsakomybė visais valdymo lygmenimis ir esminiai viešųjų pirkimų vykdymo pokyčiai. Todėl Komisija **ragina užmegzti plačius partnerystės ryšius** su valstybių narių valdžios institucijoms visais valdymo lygmenimis ir kitais suinteresuotaisiais subjektais ir tarp jų, nustatant aiškius tarpusavio įsipareigojimus.

2. VIEŠIEJI PIRKIMAI ŠIANDIEN. POKYČIAI VYKSTA, BET DAR YRA NEIŠSPREŠTŲ PROBLEMŲ

ES lygmeniu pastaraisiais metais pradėtos įgyvendinti iniciatyvos pradeda duoti rezultatų. Nustatyta teisinė sistema padėjo dar labiau pagerinti ir integruoti valstybių narių viešųjų pirkimų rinkas. Bendrosios ES viešųjų pirkimų rinkos sukūrimas yra svarbus pasiekimas palyginti su kitais pasaulio regionais. Iš duomenų matyti, kad tarpvalstybiniai viešieji pirkimai (tiesioginiai ir netiesioginiai) pastaraisiais metais išaugo iki maždaug 23 proc.¹¹ visos viešųjų pirkimų ES vertės, nors šioje srityje dar galima nemažai pasiekti. Kaip paskelbta komunikate „Geresnė bendrosios rinkos valdysena“¹², Komisija teikė visapusišką pagalbą valstybėms narėms naująsias direktyvas perkeltiant į nacionalinę teisę. Įgyvendindamos Europos struktūrinius ir investicinius (ESI) fondus valstybės narės turi atitikti išankstines viešųjų pirkimų sąlygas – turi būti sudarytos būtinosios pamatinės sąlygos veiksmingoms ir efektyvioms investicijoms, bendrai finansuojamoms fondų lėšomis. Reformų procesai valstybėse narėse turėtų būti tęsiami, Komisijai visapusiškai juos palaikant.

Keliose valstybėse narėse buvo imtasi skatinamųjų veiksmų pastaraisiais metais, siekiant iš pagrindų reformuoti viešųjų pirkimų praktiką arba struktūras. Pavyzdžiui, Prancūzijoje 2016 m. kovo mėn. įsteigtas Valstybės pirkimo direktoratas, siekiant apibrėžti valstybės pirkimo politiką ir rengti mokymus viešiesiems pirkėjams. Airijoje 2014 m. įsteigta centrinė perkančioji organizacija¹³, kuriai suteikti aiškūs įgaliojimai pagerinti viešųjų išlaidų valdymą visapusiškai naudojantis rinkos ir kitais viešųjų pirkimų duomenimis. Italijoje pasiekta 23 proc. vidutinė ekonomija, sukūrus koordinuotą poreikių nustatymo sistemą ir bendradarbiavimu grindžiamą viešųjų pirkimų procedūrą. Įgyvendinant HAPPI¹⁴ projektą kelių valstybių narių perkančiosios organizacijos¹⁵ kartu vykdė inovacinių sprendimų sveikam senėjimui pirkimus. Slovakija sukūrė sutarčių registrą, kuris suteikia viešą prieigą prie visų valdžios institucijų šalyje pasirašytų sutarčių ir tokiu būdu pagerina skaidrumą ir sudaro sąlygas visuomenės kontrolei. 40 valdžios institucijų iš 8 ES valstybių apskaičiavo, kad paskelbus daugiau kaip 100 konkursų pagal ES finansuojamą projektą GPP 2020¹⁶ buvo sutaupyta daugiau nei 900 000 tonų CO₂ ekvivalento.

Pokyčiai taip pat gali vykti pagal principą „iš apačios į viršų“ Amsterdamo paktu¹⁷, plataus masto partneryste, dėl kurios 2016 m. gegužės mėn. susitarė didelis skaičius

---

¹¹ Neseniai paskelbtas Komisijos tyrimas parodė, kad tiesioginiai tarpvalstybiniai viešieji pirkimai sudarė 3,5 proc. bendros sutarčių, sudarytų 2009–2015 m., vertės. Netiesioginiai tarpvalstybiniai viešieji pirkimai (per savo užsienio patronuojamąsias įmones) sudarė daugiau kaip 20 proc. Šiais skaičiais neatsižvelgiama į didėjančią tarptautinę prekybą tiekimo grandinėse.

¹² <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52012DC0259&from=LT>

¹³ *The Office of Government Procurement* (Viešųjų pirkimų tarnyba), ogp.gov.ie/.

¹⁴ *Healthy Ageing Public Procurement of Innovations* (Sveiko senėjimo inovacijų viešieji pirkimai). <http://www.happi-project.eu/>

¹⁵ HAPPI sprendimus įsigijo daugiau kaip 20 sveikatos priežiūros organizacijų iš Prancūzijos, Italijos, Liuksemburgo, Belgijos ir Nyderlandų.

¹⁶ <http://www.gpp2020.eu/home/>. Projektu GPP 2020 buvo siekiama integruoti mažo anglies dioksido kiekio viešuosius pirkimus Europoje, siekiant paremti ES klimato tikslus.

¹⁷ http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/policy/themes/urban-development/agenda/pact-of-amsterdam.pdf

suinteresuotųjų subjektų ir institucijų, įskaitant miestų savivaldos institucijas, siekiama subalansuoto, tvaraus ir integruoto požiūrio miestų problemoms spręsti. Viešieji pirkimai yra viena iš pagrindinių priemonių, kuriomis galima to pasiekti, be kita ko, vykdant inovatyvius, žaliuosius ir atsakingus viešuosius pirkimus. Tokie pavyzdžiai galėtų įkvėpti kitus sekti panašiu keliu, atsižvelgiant į jų ypatumus.

Tačiau šie teigiami pokyčiai dažnai išlieka vien pavieniai gerosios patirties pavyzdžiai, todėl juos reikia išplėtoti į platesnį judėjimą, taip pat paskatinant kitus prisijungti ir pasimokyti iš šios patirties. Keletas rodiklių rodo, kad galima labai pagerinti situaciją.

Strateginės viešųjų pirkimų galimybės nėra pakankamai išnaudojamos. Vykdant 55 proc. viešųjų pirkimų procedūrų mažiausia kaina vis dar naudojama kaip vienintelis sutarties sudarymo kriterijus. Pagal viešųjų pirkimų direktyvas viešiesiems pirkėjams paliekama visiška laisvė rinktis pirkimus pagal išlaidų efektyvumą ir kokybę grindžiamus kriterijus¹⁸. Tačiau ekonomiškai naudingiausi konkursai, paremti sąnaudų veiksmingumo požiūriu, kuris gali apimti socialinius, aplinkos apsaugos, inovacinius, prieinamumo ar kitus kokybinius kriterijus¹⁹, naudojami vis dar nepakankamai.

Kalbant apie inovacijas, tyrimai rodo, kad inovacijų viešuosius pirkimus varžo įvairios kliūtys²⁰. Vienas būdas, kaip būtų galima pagerinti situaciją, būtų plačiau naudoti inovacijų partnerysčių procedūrą. Ši priemonė, pagal kurią rinkos dalyviai raginami teikti inovacinius sprendimus, sukurta 2014 m. direktyvomis, siekiant atsižvelgti į specifinius inovacijų viešųjų pirkimų reikalavimus, taip pat padidinti teisinį tikrumą ir sumažinti inovacijoms būdingą riziką. Iki šiol pradėta 17 inovacijų partnerysčių procedūrų.

Siekiant ekonomiškai naudingiausiu būdu panaudoti viešuosius išteklius, viešieji pirkimai grindžiami atviru konkursu. Ši **konkurencinė procedūra nebenaudojama arba naudojama vis mažiau**. 5 proc. TED paskelbtų sutarčių paskiriamos po derybų, neskelbiant konkurso. 2006–2016 m. konkursų, kuriuose pateikiamas tik vienas pasiūlymas, padaugėjo nuo 17 proc. iki 30 proc. Per tą patį laikotarpį vidutinis pasiūlymų skaičius konkurse sumažėjo nuo penkių iki trijų. Tai rodo, kad įmonėms sunkiau patekti į viešųjų pirkimų rinkas, ypač tarpvalstybiniu mastu. MVĮ laimi tik 45 proc. viešųjų pirkimų sutarčių, kurios viršija nustatytą ES ribą, vertės. Tai akivaizdžiai mažiau nei jų dalis ekonomikoje.

Dažnai viešieji pirkimai vis dar laikomi paprasta administracine procedūra, kurią taikydamos valstybės institucijos perka pagrindinius produktus, paslaugas ar darbus, kurių reikia jų veiklai. Tai matyti iš fakto, kad **aiškių ir konsoliduotų viešųjų pirkimų duomenų dažnai nėra**. Nėra ES mastu bendro sutarimo dėl to, kuriuos duomenis reikia rinkti ir kokių tikslu. Daugelyje valstybių narių centrinės valdžios institucijos negali nurodyti tikslų išlaidų viešiesiems pirkimams savo šalyje, nepaisant to, kad sumos labai didelės. Tokiais atvejais visuomenės kontrolė beveik nevyksta, nėra galimybės formuoti duomenimis grindžiamos politikos ir apsunkinama net biudžeto kontrolė.

Taip pat **lėtai vyksta skaitmeninė viešųjų pirkimų pertvarka**. 2016 m. tyrimo duomenimis tik keturios valstybės narės naudoja skaitmeniniais technologijomis visais pagrindiniais

¹⁸ 2014 m. viešųjų pirkimų direktyvos aiškiai leidžia valstybėms narėms apriboti vien kainos ar sąnaudų naudojimą kaip sutarties sudarymo kriterijus.

¹⁹ Taip pat galėtų būti atsižvelgiama į išorės sąnaudų vertinimą per visą projekto gyvavimo ciklą.

²⁰ Žr. tyrimą „Strateginis viešųjų pirkimų naudojimas skatinant žaliąją, socialinę ir inovacijų politiką“, https://ec.europa.eu/growth/single-market/public-procurement/studies-networks_en.

pirkimo proceso etapais²¹. Valstybės narės naujų technologijų atsiradimo dar neišnaudoja kaip galimybės supaprastinti ir paspartinti viešųjų pirkimų procedūras.

Perkančiosios organizacijos retai perka kartu, nes tik 11 proc. procedūrų sudaro bendradarbiavimu grindžiamos viešųjų pirkimų procedūros. Perkant urmu dažnai galima gauti geresnes kainas, taip pat keistis praktine patirtimi ir pasiekti geresnę kokybę. Nors ne visų rūšių pirkimus galima vykdyti kartu, iš esmės nedidelis kartu vykdomų pirkimų skaičius rodo prarastas galimybes.

Teigiama, kad **viešųjų pirkimų procedūros yra pernelyg sudėtingos ir užkrauna pernelyg didelę administracinę našta**, net ir po esminės pirmiau minėtos ES taisyklių reformos ir supaprastinimo 2014 m. Tarpvalstybiniai infrastruktūros projektai dar sudėtingesni – jie iš esmės nėra standartiniai, nes yra susiję su įvairiais veiksmais, kurie turi būti įgyvendinti skirtingose valstybėse narėse. Sudėtingumo laipsnis taip pat priklauso nuo to, kaip taisyklės taikomos praktikoje ir koku mastu naudojamos naujos priemonės. Viešieji pirkimai gali būti dar labiau supaprastinti standartizuojant procesus, institucijoms dalijantis geriausios praktikos pavyzdžiais ir didinant viešųjų pirkimų specializaciją.

3. TOLESNI VEIKSMAI. PLATI PARTNERYSTĖ BENDRAI SĖKMEI

Siekiant didinti viešųjų pirkimų strateginės reikšmės pripažinimą ir gerinti viešuosius pirkimus praktikoje, **būtina prisiūmti stiprią ir plačią politinę atsakomybę** visais valdymo lygmenimis. Šią sritį galima gerokai patobulinti, jei valdžios institucijos įsipareigos rimtai to siekti. Užuo laikius viešuosius pirkimus administracine prievole, daug daugiau būtų galima pasiekti taikant iniciatyvumu grindžiamą politiką.

Be nusistovėjusio teisinio bendradarbiavimo ir paramos, Komisija taip pat pasirengusi bendradarbiauti su valstybėmis narėmis ir suinteresuotaisiais subjektais dėl jiems iškylančių sunkumų srityse, kuriose ES masto veiksmai ir parama gali suteikti akivaizdžios naudos. Kad atliktų reikiamus patobulimus, Komisija siūlo **plačią bendradarbiavimo partnerystę**, kuri padės pereiti prie veiksmingos, skaidrios, skaitmeninės, pažangios viešųjų pirkimų sistemos, visiškai pritaikytos spręsti šiandieninės besikeičiančios aplinkos iššūkius. Kiekvienas partneris atliks savo vaidmenį, tačiau įsipareigojimai turėtų stiprinti vienas kitą. Keli vienalaikiai ir koordinuoti patobulinimai gali duoti didesnės bendros naudos nei paprasta visų pavienių pastangų suma, nes pasijus didinamasis sverto poveikis.

Partnerystė galėtų apimti šiuos suinteresuotuosius subjektus ir aspektus:

- **Nacionalinės valdžios institucijos** galėtų pagerinti viešųjų pirkimų organizavimą parengdamos aiškias nacionalines viešųjų pirkimų strategijas, užtikrindamos veiksmingesnį koordinavimą nacionaliniu ir regionų lygmeniu, parengdamos aiškias nacionalines taisykles ir praktines gaires, keisdamosi gerąja patirtimi, steigdamos kompetencijų paramos centrus ir centrines perkančiąsias organizacijas, didindamos skaidrumą ir užtikrindamos sparčias, nepriklausomas ir nešališkas peržiūros procedūras.

---

²¹ E. pranešimas, e. prieiga prie konkurso dokumentų, e. pateikimas, e. vertinimas, e. sutarties sudarymas, e. užsakymas, e. sąskaitų faktūrų išrašymas ir e. mokėjimas.

- **Regionų ir vietos valdžios institucijos** galėtų daugiau bendradarbiauti ir naudoti grupinius pirkimus, skatinti strateginius ir skaitmeninius viešuosius pirkimus ir didinti viešųjų pirkėjų profesionalumą.
- **Komisija** įsipareigotų bendradarbiauti ir toliau plėtoti įvairias pagalbines priemones, įskaitant įvairių pagrindinių sričių gaires ir gerosios patirties pavyzdžius, siekiant viešuosius pirkimus padaryti kuo paprastesnius ir veiksmingesnius. Tuo pačiu metu ji toliau vykdys savo vykdymo užtikrinimo politiką ir strategiškai naudosis savo diskrecija, daugiausia dėmesio skirdama svarbiausiems ES teisės pažeidimams, kurie kenkia piliečių ir įmonių interesams.
- **Įmonės**, pramonė ir įmonių asociacijos galėtų, pavyzdžiui, paskatinti aktyvesnį dalyvavimą viešųjų pirkimų rinkose, taip pat už savo šalies ribų, parengdamos vertinimo modelius, skirtus objektyviai palyginti skirtingus sprendimus. Peržiūros procedūros turėtų būti naudojamos atsakingai. Išankstinės rinkos konsultacijos yra svarbus etapas siekiant pagerinti viešųjų pirkimų patirtį ir jose taip pat turėtų dalyvauti MVĮ.
- **Suinteresuotieji subjektai**. Daugelyje miestų ir bendruomenių vis daugiau dėmesio skiriama dalyvaujamajam biudžeto metodui, pagal kurį daugiau dėmesio galėtų būti skiriama strateginiams vietos grupių remiamiems kriterijams. Žurnalistai ir visuomenė turėtų naudotis turimais duomenimis ir vykdyti pirkimų visuomenės kontrolę ir reikalauti viešųjų pirkėjų atsakomybės. Mokslininkai ir akademinės bendruomenės nariai atlieka svarbų vaidmenį, be kita ko, atlikdami analizę ir kurdami duomenų modelius.

ES lygmeniu atitinkami **Europos Parlamento** komitetai ir **Konkurencingumo taryba** galėtų tapti nuolatinių politinių diskusijų forumu viešųjų pirkimų klausimais valstybėse narėse. Partnerystė taip pat galėtų vykti per savanoriškus struktūrinius dialogus viešųjų pirkimų klausimais, kurie, prireikus, būtų visiškai suderinti su Europos semestru. Šie dialogai būtų įgyvendinami bendradarbiaujant Komisijai ir valstybėms narėms. Be to, tai leidžia taikyti diferencijuotą metodą: kai reikia, pagrindinį dėmesį skiriant struktūrinių reformų įgyvendinimui ir atitikties užtikrinimui, o kitais atvejais – labiau pažengusios pagalbos teikimui. Panašūs procesai taip pat gali būti sukuriami nacionaliniu lygmeniu, į veiksmingą bendradarbiavimo procesą įtraukiant atitinkamus suinteresuotuosius subjektus. Kadangi šiuo metu 70 proc. ES gyventojų gyvena miestuose, Komisijos pasiūlyta miestų darbotvarkė, kuria sukuriama visos Europos platforma daugelio lygmenų suinteresuotųjų subjektų įtraukimui, atlieka svarbų vaidmenį.

Pažangių viešųjų pirkimų sistemų, pritaikytų XXI amžiui, įgyvendinimui būtinas įsipareigojimas ir pasiryžimas modernizuoti, skaitmeninti ir didinti profesionalumą. Būtinai aiškus susitarimas kaip turi būti matuojama sėkmė, kartu nustatant aiškius etapus ir pažangos stebėseną. Visų lygmenų valdžios institucijos ir suinteresuotieji subjektai – atsižvelgiant į nevienalytes viešųjų pirkimų sistemas ir skirtingą brandos ir pažangos lygį įvairiose valstybėse narėse – gali geriausiai nustatyti savo įsipareigojimų turinį ir lygį.

Komisija yra pasirengusi sudaryti sąlygas šiam darbui ir skatinti keitimąsi informacija, žiniomis ir patirtimi, taip pat nacionaliniu ir regionų lygmeniu. Taip pat ji įsipareigoja įgyvendinti priedėlyje išvardytus pagalbinius veiksmus. Ji tikisi plataus politinio dialogo ir bendradarbiavimo su nacionalinėmis ir vietos valdžios institucijomis bei kitais

suinteresuotaisiais subjektais, siekiant sukurti savanoriškus, tačiau tvirtus įsipareigojimus. Komisija taip pat siekia pagerinti savo viešųjų pirkimų praktiką, kad geriau panaudotų strateginius kriterijus²².

4. KĄ BŪTINA PAGERINTI – ŠEŠI STRATEGINIAI PRIORITETAI

Komisija nustatė šešias prioritetines sritis, kuriose nustatyti aiškūs ir konkretūs veiksmai gali viešuosius pirkimus paversti veiksminga kiekvienos valstybės narės ekonominės politikos priemone ir labai pagerinti viešųjų pirkimų rezultatus.

a. UŽTIKRINTI PLATESNĮ STRATEGINIŲ VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ NAUDOJIMĄ

Strateginiai viešieji pirkimai turėtų atlikti svarbesnį vaidmenį centrinės ir vietos valdžios institucijoms siekiant visuomeninių, aplinkos apsaugos ir ekonominių tikslų, kaip antai, žiedinės ekonomikos. Siekiant integruoti inovacinius, žaliuosius ir socialinius kriterijus²³, plačiau naudoti konsultacijas prieš pateikiant rinkai arba kokybinius vertinimus (MEAT²⁴ – ekonomiškai naudingiausias pasiūlymas) ir inovatyvių sprendimų viešuosius pirkimus ikikomerciniu etapu, būtini ne tik aukštos kvalifikacijos viešųjų pirkimų vykdytojai, bet visų pirma politikos vizija ir politinė atsakomybė. Kai kurios valstybės narės nustatė, kad vykdant viešųjų pirkimų procedūras būtina vadovautis ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo principu, įskaitant žaliuosius kriterijus. Kitos galėtų apsvarstyti galimybę nustatyti savanoriškus tikslus, kad galėtų stebėti, kaip įgyvendinamas šis principas. Bet kuriuo atveju, siekiant geriausių viešųjų pirkimų rezultatų, **strateginiai kriterijai turi būti taikomi sistemingai**. Tą palengvintų plataus masto praktinė parama, pavyzdžiui, standartų, lyginamųjų standartų metodikos platinimas, reguliarus ženklų²⁵ ir vertinimo kriterijų atnaujinimas ir galimybė naudotis gerosios patirties pavyzdžių biblioteka.

Pavyzdžiui, žaliųjų viešųjų pirkimų srityje, Komisija pateiks pasiūlymą iš dalies pakeisti Netaaršių transporto priemonių direktyvą 2009/33/EB²⁶, paskelbs atnaujintą „ŽVP mokymo priemonių rinkinio“ versiją, taip pat ji ketina sukurti savanoriško naudojimo priemonių, skirtų apskaičiuoti tam tikrų produktų gyvavimo ciklo sąnaudoms. Socialinių viešųjų pirkimų srityje bus atnaujintos esamos gairės. Rengiantis šiam atnaujinimui bus taikomas bendradarbiavimo principas; pirmiausia bus pradėtos konsultacijos su suinteresuotaisiais subjektais, kuriose bus išklaustyti pasiūlymai dėl gairių taikymo srities ir sprendžiamų klausimų, įskaitant kaip geriau integruoti paklausos valdymo funkciją socialinių inovacijų ir socialinio verslumo srityse. Siūlomu Europos prieinamumo aktu²⁷ siekiama nustatyti bendrus funkcinis prieinamumo neįgaliesiems ir vyresnio amžiaus asmenims reikalavimus. Inovacijų srityje rengiama palankios politikos ir įgyvendinimo sistemos bei inovacijoms palankių viešųjų pirkimų procedūrų gairių apžvalga.

Platesnis strateginių viešųjų pirkimų naudojimas yra prioritetas, tačiau Komisija pripažįsta, kad daugelyje valstybių narių viešųjų pirkimų sistema veikia vis dar nepakankamai gerai.

²² Vadovaujantis Žiedinės ekonomikos veiksmų planu, Komisija pati rodyt pavyzdį, užtikrindama, kad žalieji viešieji pirkimai (ŽVP) būtų kuo plačiau naudojami jos pačios viešuosiuose pirkimuose ir skatindama naudoti ŽVP ES finansavimui. Pavyzdžiui, Komisijoje dedamos pastangos keliose srityse, kaip antai mažinti vienkartinio plastiko naudojimą.

²³ Kurie tai taip pat turėtų apimti neįgalųjų prieinamumo prievolę.

²⁴ Ekonomiškai naudingiausias pasiūlymas, kuris leidžia didesnę svarbą teikti kokybei.

²⁵ Kaip antai, ekologinių ženklų, energijos vartojimo efektyvumo ženklavimo ar sąžiningos prekybos ženklų.

²⁶ Kaip paskelbta 2017 m. Komisijos darbo programoje.

²⁷ COM(2015) 0615 final.

Komisija ir toliau teiks paramą ir gaires, kad šiose šalyse būtų sukurtos gerai veikiančios viešųjų pirkimų struktūros, o vėliau dėš pastangas integruoti ir žaliuosius, socialinius ir inovacinius kriterijus.

Prioritetiniams sektoriams, kaip antai statybų, sveikatos priežiūros ir informacinių technologijų, **būtiną tikslinį požiūrį** dėl jų svėro poveikio, ypatumų ir konkrečių sunkumų, įskaitant sparčią technologijų ir rinkos raidą. Atsižvelgiant į tai būtų galima paminėti Komisijos didelių infrastruktūros projektų savanoriško *ex ante* vertinimo mechanizmo iniciatyvą²⁸. Jau esama tam tikrų iniciatyvų ir priemonių, pavyzdžiui, kuriomis skatinami vertė grindžiami sveikatos priežiūros viešieji pirkimai, statinio informacinis modeliavimas²⁹ ir gyvavimo ciklo principas, siekiant remti tvarių viešųjų pastatų³⁰ viešuosius pirkimus, arba Europos viešiesiems pirkimams skirtų IRT standartų katalogas, kuriuo siekiama gerinti sąveikumą ir išvengti susaistymo su paslaugų pardavėju.

Be to atskiras dėmesys turi būti skiriamas gynybos ir saugumo sektoriams, įskaitant kibernetinį saugumą³¹. Jau daug nuveikta Europos gynybos veiksėų plano srityje. Veiksėų planu siekiama veiksmingo Direktyvos dėl viešųjų pirkimėų gynybos srityje įgyvendinimo, siekiant suteikti galimybes Europos įmonėms nepriklausomai nuo jų dydžio ir vietos. Šiuo tikslu bus:

- pateikiamos gairės dėl tam tikrų direktyvos aspektų;
- teikiamos periodinės ataskaitos (rezultatų suvestinės) apie taikymą valstybėse narėse;
- diskutuojama su valstybėmis narėmis dėl vykdyimo užtikrinimo ir
- skatinamos iniciatyvos, kuriomis gerinamos sąlygos MVĮ ir tiekėjams subrangovams patekti į tarpvalstybinę rinką (rekomendacija valstybėms narėms ir bendradarbiavimas su pramone).

b. DIDINTI VIEŠŪJŲ PIRKĖJŲ PROFESIONALUMĄ

Permainų vykdymui būtini tinkamus įgūdžius turintys specialistai. Nepakankamas viešųjų pirkėjų profesionalumas³² yra sisteminė problema daugelyje valstybių narių. Labai svarbu tobulinti viešųjų pirkimėų įgūdžius visais viešųjų pirkimėų proceso etapais, įskaitant e. įgūdžius. Dėl besikeičiančios kultūros ir dažniau naudojamų strateginių viešųjų pirkimėų būtina plačiau naudoti lankstų požiūrį, novatoriškas priemones ir pažinoti rinkas. Viešasis sektorius turi parengti išsamią strategiją, kaip neutralizuoti nenorą rizikuoti ir pritraukti, apmokyti ir ugdyti gabumus bei įgūdžius visoje viešųjų pirkimėų sistemoje.

Profesionalumo lygis valstybėse narėse skiriasi, tačiau svarbu, kad visos jos įsipareigotų jo siekti. Dalijimasis patirtimi leis joms pagerinti savo viešųjų pirkimėų praktiką ir padidins viešųjų pirkimėų poveikį ir reputaciją siekiant viešosios politikos tikslų. **Įgalaikės nacionalinio lygmens specializacijos strategijos yra itin svarbios** siekiant tikslo turėti tinkamus darbuotojus, kurie turėtų tinkamų įgūdžių bei priemonių ir tinkamoje vietoje tinkamu laiku pasiektų geriausių rezultatų.

²⁸ Priedama prie šio komunikato.

²⁹ Statinio informacinis modeliavimas (SIM, angl. *Building Information Modeling*, BIM) – skaitmeninė pastatų konstravimo ir valdymo forma. Europos Komisija bendrai finansavo statinio informacinio modeliavimo principo nustatymo viešuosiuose pirkimuose vadovo parengimą (žr. <http://www.eubim.eu/handbook/>).

³⁰ Pavyzdžiui, LEVEL(s): <http://ec.europa.eu/environment/eussd/buildings.htm>

³¹ Kaip nurodyta neseniai paskelbtoje Kibernetinio saugumo strategijoje, JOIN(2017) 450 *final*.

³² Remiantis atliktu tyrimu (Bandiera, Prat, Valletti, 2008), profesionalių viešųjų pirkimėų įgūdžių stoka yra net didesnė problema nei korupcija: 83 proc. išteklų vykđant viešuosius pirkimus yra iššvaistoma dėl profesionalumo ir iniciatyvos stokos ir tik 17 proc. dėl korupcijos.

Komisija įsipareigoja padėti valstybėms narėms parengti ir įgyvendinti tokias strategijas: paskelbs Rekomendaciją dėl specializacijos, priimtą kartu su šiuo komunikatu, sukurs Europos kompetencijos sistemą, įsteigs e. kompetencijos centrą, kuris dalinsis informacija ir gerąja patirtimi, ir teiks tikslinę paramą gebėjimų stiprinimui ir mokymą pagal su šalimis susijusias paramos priemones, teikiamas pagal įvairias Komisijos programas³³.

c. SUDARYTI GERESNES PATEKIMO Į VIEŠŪJŲ PIRKIMŲ RINKAS GALIMYBES

MVĮ yra svarbus darbo vietų kūrimo, ekonomikos augimo ir inovacijų veiksnys, tačiau joms sunku dalyvauti viešuosiuose pirkimuose tiek ES, tiek tarptautinėse rinkose. Šiuo metu MVĮ tenka 45 proc. bendros sutarčių, kurios viršija nustatytą ES ribą, vertės. Į 2014 m. direktyvas įtrauktos priemonės³⁴, **kurios turėtų sudaryti geresnes galimybes įmonėms, įskaitant MVĮ, dalyvauti viešuosiuose pirkimuose, taip pat tarpvalstybiniu mastu.** Apie šias padidintas galimybes dalyvauti viešuosiuose pirkimuose visuomenė, įmonės ir perkančiosios organizacijos turėtų būti aktyviau informuojamos. Tai ypač svarbu siekiant skatinti labiau tarpvalstybinius viešuosius pirkimus. Tikslas – padidinti MVĮ viešųjų pirkimų dalį, kad ji atitiktų bendrą MVĮ dalį ekonomikoje. Komisija taip pat inicijavo konkrečius veiksmus, kuriais siekiama MVĮ sudaryti geresnes sąlygas dalyvauti viešuosiuose pirkimuose, kaip antai projektus, finansuojamus pagal programą COSME. Be to, konkrečiai gynybos sektoriuje buvo pradėti veiksmai siekiant MVĮ sudaryti palankesnes sąlygas patekti į tarpvalstybinę rinką, kaip nurodyta Europos gynybos veiksmų plane³⁵.

Kitas būdas pagerinti šias sąlygas yra didinti rinkos dalyvių, įskaitant MVĮ, pasitikėjimą, kuris skatintų dalyvauti viešųjų pirkimų procedūrose. Tam galima suteikti sąžiningas ir veiksmingas galimybes **spręsti problemas ir užtikrinti nepriklausomą viešųjų pirkimų sprendimų peržiūrą.** Teisių gynimo priemonių direktyvos³⁶ buvo neseniai įvertintos³⁷ ir 2017 m. kovo mėn. sukurtas pirmąja instancija peržiūrą vykdančių institucijų tinklas. Komisija toliau stebės padėtį šioje srityje, teiks gaires ir aktyviai skatins valstybių narių, įskaitant peržiūros ir apeliacinių institucijų, bendradarbiavimą ir gerosios patirties manus, siekiant pagerinti peržiūros sistemų visoje ES veiksmingumą ir kokybę.

ES yra atviriausia pirkimų rinka pasaulyje, tačiau **kitos šalys mūsų įmonėms ne visuomet sudaro lygiavertes sąlygas.** Pagrindiniai ES prekybos partneriai taiko diskriminacines priemones, kurios daro neigiamą poveikį ES įmonėms, suteikdami lengvatines sąlygas nacionaliniams konkurso dalyviams³⁸. Diskusijoms skirtame Komisijos dokumente dėl globalizacijos suvaldymo buvo pabrėžta, kad kaip niekad svarbu atstatyti vienodas sąlygas, ir raginama skubiai priimti tarptautinę viešųjų pirkimų priemonę³⁹. Tai padidintų Europos Sąjungos įtaką derybose su prekybos partneriais. Būtina skubiai rasti išeitį iš dabartinės aklavietės Taryboje, kur svarstoma ši priemonė.

Komisija toliau stengsis skatinti galimybes patekti į viešųjų pirkimų rinkas, padėdama ES įmonėms parduoti į užsienį. Atsižvelgdama į tai Komisija ragina ES nepriklausančias šalis prisijungti prie PPO Sutarties dėl viešųjų pirkimų ir siekia susitarti dėl laisvosios prekybos

³³ Pavyzdžiui, Paramos struktūrinėms reformoms tarnybos (SRSS), TAIEX regioninę tarpusavio programą iš ERPF ir SF lėšų.

³⁴ Priemonės, kuriomis gerinamos MVĮ galimybės patekti į viešųjų pirkimų rinkas, apima raginimą sutartis skaidyti į mažesnes dalis, apyvartos, kurią būtina pasiekti norint dalyvauti konkurse, apribojimą ir dokumentų reikalavimų sumažinimą.

³⁵ COM(2016) 950.

³⁶ Direktyva 92/13/EEB ir Direktyva 89/665/EEB, su pakeitimais, padarytais Direktyva 2007/66/EB.

³⁷ COM(2017) 028 *final*.

³⁸ Pavyzdžiui, politikos kampanijos „Buy American“, „Make in India“ arba „Buy Chinese“.

³⁹ COM(2016) 34 *final*.

susitarimų plataus užmojo viešųjų pirkimų skyrių. Jais siekiama užtikrinti, kad ES įmonės turėtų teisę dalyvauti konkursuose trečiojoje šalyje, įskaitant narystės siekiančias šalis ir ES kaimynystės politikos šalis partneres, vienodomis sąlygomis kaip ir tos šalies įmonės.

Skatindama rengti pasaulinius ir suderintus viešųjų pirkimų standartus, Komisija taip pat skatina palankią reguliavimo aplinką ES nepriklausančiose šalyse⁴⁰.

d. DIDINTI SKAIDRUMĄ, SAŽININGUMĄ IR DUOMENŲ KOKYBĘ

Patikimi duomenys yra itin svarbūs rengiant tinkamas politikos priemones. Skaitmeninė pertvarka, apskritai didėjantis duomenų kiekis ir atvirųjų duomenų standartų prieinamumas suteikia galimybes sukurti geresnę analizę poreikiais grindžiamos politikos formavimui ir įspėjimo sistemas, skirtas pranešti apie korupcijos atvejus ir su ja kovoti⁴¹ viešųjų pirkimų srityje. **Reikalingi geresnės kokybės ir lengviau prieinami viešųjų pirkimų duomenys**⁴², nes jie suteikia daug įvairių galimybių geriau įvertinti viešųjų pirkimų politiką, optimizuoti viešųjų pirkimų sistemų sąveiką ir formuoti būsimus strateginius sprendimus. Elektroninės viešųjų pirkimų sistemos turi suteikti geros kokybės duomenis, tačiau dar svarbiau yra tai, kad politikos formuotojai privalo naudoti šiuos duomenis ir jais dalintis su kitomis suinteresuotomis šalimis. Be to, jie leidžia nustatyti pažeidimus. ES lygmeniu Komisija pasiūlys naujų e. formų⁴³ duomenų rinkimui pagerinti.

Prieiga prie viešųjų pirkimų duomenų sudarytų galimybę užmegzti dialogą su pilietine visuomene ir didintų vyriausybės atsakomybę. Tokiu būdu valdžios institucijos būtų geriau pasirengusios kovoti su sukčiavimu ir korupcija⁴⁴. Šiuo tikslu **primygtinai rekomenduojama sukurti viešai prieinamus sutarčių registrus**⁴⁵, užtikrinant sudarytų sutarčių ir jų pakeitimų skaidrumą.

Galimybių pranešti apie korupciją sudarymas **sukuriant veiksmingus pranešimo mechanizmus ir apsaugant informatorius nuo atsakomųjų veiksmų** taip pat gali padėti didinti viešųjų pirkimų skaidrumą ir taupyti viešąsias lėšas⁴⁶. Šiuo metu Komisija vertina poreikį, teisinį pagrindumą ir galimybes imtis horizontaliųjų arba papildomų sektorialių veiksmų ES lygmeniu siekiant stiprinti informatorių apsaugą.

Viešųjų pirkimų direktyvos suteikia daug galimybių pereiti prie nekorumpuotų, visiškai skaidrių viešųjų pirkimų procedūrų, t. y., iki 2018 m. įvedant privalomą e. viešąjį pirkimą ir stiprinant nuostatas dėl interesų konfliktų⁴⁷ arba papildant konkursų dalyvių pašalinimo pagrindus. Būtina didinti informuotumą apie šias galimybes visų lygmenų valdžios institucijose.

⁴⁰ Reguliavimo bei politikos dialogai ir bendradarbiavimo programos bus sukurti tokiose viešųjų pirkimų rinkose kaip Indija, Brazilija ir Kinija.

⁴¹ Kaip nurodyta kai kuriose konkrečioms šalims skirtose rekomendacijose, kurios teikiamos vykdam Europos semestro procesą.

⁴² Kiek taikoma, gerbiant pagrindines teises, visų pirmą teisę į duomenų apsaugą.

⁴³ E. formos – Bendrosios rinkos strategijoje paskelbta iniciatyva peržiūrėti standartines formas, naudojamas viešųjų pirkimų procedūroms.

⁴⁴ Remiantis Komisijos 2014 m. Kovos su korupcija ataskaita, korupcija ES visuomenei kainuoja maždaug 120 mlrd. EUR per metus. Remiantis 2013 m. tyrimu (PwC ir „Ecorys“ Europos Komisijos užsakymu), bendros tiesioginės korupcijos sąnaudos vykdam viešuosius pirkimus tik penkiuose sektoriuose (kelių, geležinkelių, vandens ir nuotekų, miestų ir komunalinės statybos ir mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros) ir tik aštuoniose ES šalyse sudarė nuo 1,4 mlrd. iki 2,2 mlrd. EUR.

⁴⁵ Atsižvelgiant į tai, kad toks registras apims asmens duomenis, jis turės atitikti duomenų apsaugos teisės aktų reikalavimus.

⁴⁶ Remiantis 2017 m. tyrimu „Informatorių apsaugos viešuosiuose pirkimuose stiprinimo ekonominės naudos apskaičiavimas“ (*Estimating the economic benefits of whistleblower protection in public procurement*), Milieu Ltd, parengtas Europos Komisijai), galima veiksmingos informatorių apsaugos viešųjų pirkimų srityje visoje ES kasmet svyruoja nuo 5,8 iki 9,6 mlrd. EUR.

⁴⁷ Būtiniausi interesų konfliktų apibrėžties standartai ir ES šalių įpareigojimas imtis reikiamų interesų konfliktų nustatymo, prevencijos ir sprendimo priemonių.

Slaptas susitarimas – reguliariai pasitaikantis kai kurių viešųjų pirkimų rinkų reiškinys. Jis gali sudaryti iki 20 proc. konkurencinėse rinkose mokamos kainos⁴⁸. Konkurencijos institucijoms suteikti tyrimo ir vykdymo įgaliojimai bausti už slaptus susitarimus, tačiau tik tuomet, kai įtariama, kad slaptas susitarimas jau įvyko. Todėl Komisija kurs priemones ir iniciatyvas šiam klausimui spręsti ir informuotumui didinti, siekiant mažinti slaptų susitarimų pavojų viešųjų pirkimų rinkose. Tai apims veiksmus, kuriais siekiama pagerinti perkančiųjų organizacijų žinias apie rinką, teikti paramą perkančiosioms organizacijoms kruopščiai planuojant ir rengiant viešųjų pirkimų procesą ir užtikrinti glaudesnę viešųjų pirkimų ir konkurencijos institucijų bendradarbiavimą ir keitimąsi informacija. Komisija taip pat parengs naujų ES viešųjų pirkimų direktyvų taikymo gaires dėl pašalinimo pagrindų, susijusių su slaptais susitarimais.

e. SKATINTI SKAITMENINĘ VIEŠŪJŲ PIRKIMŲ PERTVARKĄ

Naujos skaitmeninės technologijos suteikia daug galimybių racionalizuoti ir supaprastinti viešųjų pirkimų procesą diegiant elektroninį viešąjį pirkimą. Viešųjų pirkimų direktyvos numato, kad elektroninis pasiūlymų teikimas bus privalomas iki 2018 m. spalio mėn. Tačiau visa e. viešojo pirkimo nauda bus gauta tik tuomet, jei **bus suskaitmenintas visas viešųjų pirkimų procesas**. Tai apima daug etapų nuo planavimo, pranešimo ir pateikimo iki sąskaitų faktūrų išrašymo, mokėjimo ir archyvavimo.

Naujos technologijos suteikia galimybę iš esmės persvarstyti viešųjų pirkimų ir atitinkamų viešojo administravimo institucijų organizavimą. Tai unikali galimybė pertvarkyti atitinkamas sistemas ir įgyvendinti skaitmeninę pertvarką.

Komisija toliau gerins ir skatins taikyti jos parengtas priemones ir standartus⁴⁹, siekdama sudaryti sąlygas šiai skaitmeninei viešųjų pirkimų pertvarkai nacionaliniu lygiu, taip pat įgyvendins papildomų sričių priemones, pavyzdžiui Bendruosius skaitmeninius vartus⁵⁰ ir Europos paslaugų e. kortelę⁵¹. Ji toliau rems valstybes nares dvišaliu pagrindu, nurodydama susirūpinimą keliančias skaitmeninės viešųjų pirkimų pertvarkos sritis. Tai apima klausimus dėl sprendimų sąveikumo arba apibrėžčių⁵², tinkamos politikos struktūros nustatymo, įgūdžių ir suinteresuotųjų subjektų įtraukimo veiksmingam reformų įgyvendinimui.

f. BENDRADARBIAUTI SIEKIANT PIRKTI KARTU

Bendras viešųjų pirkimų vykdymas pradėjo įsitvirtinti visoje ES⁵³. Veikdamos kaip telkėjos, centrinės perkančiosios organizacijos (CPO) valdo vis didesnę viešųjų pirkimų rinkų dalį. Jos tampa svarbiais dalyviais skatinant viešųjų pirkimų reformą, taip pat įgyvendinant strateginį požiūrį. Jos kuria galimybę padidinti viešųjų pirkėjų įtaką, kas yra būtina kai kuriose rinkose, kuriose dominuoja nedidelis rinkos dalyvių skaičius. Atsižvelgiant į situaciją, CPO

⁴⁸ Žr. Anderson ir Kovacic, „*Competition Policy and International Trade Liberalisation: Essential Complements to Ensure Good Performance in Public Procurement Markets*“, PPLR, 18 (2009), p. 67.

⁴⁹ Pavyzdžiui, eCertis, Europos bendrasis viešųjų pirkimų dokumentas (EBVPD), Europos e. sąskaitų faktūrų naudojimo standartas.

⁵⁰ COM(2017) 256.

⁵¹ 2017 m. sausio mėn. Komisijos priimtas pasiūlymas (COM(2016) 823 ir COM(2016) 824), šiuo metu svarstomas Europos Parlamente ir Taryboje, kuriuo nustatoma suderinta ES lygmens procedūra tarpvalstybinei statybų ir verslo paslaugų plėtrai vidaus rinkoje, apimanti ekonominės veiklos vykdytojų, įtrauktų į oficialius Direktyvos 2014/24/ES 64 straipsnyje nurodytus sąrašus, patvirtinimą.

⁵² Atsižvelgiant į ES lygmeniu bendrai sutartų esamų sąveikumo sprendimų, tokių kaip e. tapatybė, e. parašas, e. pristatymas, e. sąskaita faktūra, taikymą.

⁵³ Paklauskos sutelkimas – perkančiosios organizacijos arba kitos institucijos, veikiančios bendradarbiaujant centrinėms perkančiosioms organizacijoms, kurios veikia kaip didmenininkai arba tarpininkai.

gali būti steigiamos joms suteikiant bendruosius įgaliojimus nacionaliniu lygmeniu, konkrečiuose sektoriuose (pavyzdžiui, sveikatos priežiūros, IT) arba specializaciją regionų ar savivaldybės viešuosiuose pirkimuose.

Dideles CPO viešųjų pirkimų apimtis būtų galima panaudoti strateginių viešųjų pirkimų svarbai didinti, pvz., nustatant viešųjų pirkimų tikslus. Jų vaidmuo viešųjų pirkimų procesų standartizavimui ir rinkos žinios taip pat labai svarbūs užtikrinant viešojo administravimo institucijų specializaciją ir sudaro galimybes taikyti MVĮ palankias procedūras. Žinių ir patirties sutelkimas sukuria teigiamą papildomą poveikį, nes CPO dažnai teikia paramą ir konsultacijas kitoms perkančiosioms organizacijoms.

Lygiai taip pat daug naudos galima gauti glaudžiau bendradarbiaujant perkančiosioms organizacijoms⁵⁴. Naujomis ES taisyklėmis labai palengvinami bendri tarpvalstybiniai viešieji pirkimai, kuomet perkančiosios organizacijos iš skirtingų šalių viešųjų pirkimų procedūras rengia kartu. Keli naujaisi pavyzdžiai rodo, kad tokia partnerystė įmanoma. Be to, vykdant tarpvalstybinius didelių infrastruktūros projektų viešuosius pirkimus perkančiosios organizacijos turi glaudžiai bendradarbiauti ir gebėti rasti bendrą kalbą. Tam tikrose srityse, visų pirma infrastruktūros projektų transeuropiniame transporto tinkle, bus atlikta gilesnė nedidelio skaičiaus tarpvalstybinių viešųjų projektų priežasčių analizė ir gali būti svarstomos konkrečios priemonės⁵⁵.

Atsižvelgdama į tai Komisija toliau didins informuotumą ir skatins gerąją bendrą tarpvalstybinių viešųjų pirkimų patirtį.

5. IŠVADA

Valdžios institucijos paprastai siekia sukurti teisingesnę visuomenę, paremtą lygiomis galimybėmis, tvarų ekonomikos augimą ir aktyvų dalyvavimą rinkoje, užtikrindamos tvarius viešuosius finansus. Viešieji pirkimai išliks itin svarbi politikos įgyvendinimo priemonė. Atsižvelgiant į tai, kokio dydžio viešųjų išlaidų dalis jiems tenka, viešieji pirkimai, jei naudojami kaip strateginė priemonė, gali suteikti valdžios institucijoms galių pasiekti svarbių politikos rezultatų.

Pažangus viešųjų pirkimų naudojimas gali padėti spręsti tokias pasaulines problemas kaip klimato kaita ir išteklių trūkumas arba senėjanti visuomenė. Toks pažangus naudojimas remia socialinę politiką ir pagreitina perėjimą prie tvaresnių tiekimo grandinių ir verslo modelių. Jis gali padidinti konkurencingumą ir užtikrinti galimybę viešuosiuose pirkimuose dalyvauti MVĮ. Skaidrūs ir profesionalūs viešieji pirkėjai galės veiksmingai naudoti lėšas ir kovoti su korupcija.

Kelios valstybės narės jau pradėjo rengti strateginę požiūrį į viešųjų pirkimų politiką, kuri papildė perspektyvios vietos iniciatyvos. Bendradarbiaujant ir semiantis įkvėpimo vieniems iš kitų galima pasiekti daugiau. Komisija yra pasirengusi atlikti svarbų vaidmenį šiame pertvarkos procese, pereinant prie modernių, inovatyvių ir tvarių viešųjų pirkimų sistemų, pritaikytų XXI amžiui ir paremtų integracine ir išipareigojimais pagrįsta ES partneryste pažangiems viešiesiems pirkimams.

⁵⁴ Pavyzdžiui, kelioms vietos savivaldybėms kartu perkant netaršias transporto priemones viešajam transportui.

⁵⁵ Žr. vykdomas viešas konsultacijas *Transeuropinio transporto tinklo (TEN-T) įgyvendinimo racionalizavimas*: https://ec.europa.eu/transport/themes/infrastructure/consultations/2017-ten-t-implementation_en

PRIEDĖLIS. ES viešųjų pirkimų įgyvendinimo iniciatyvų apžvalga iki 2018 m. pabaigos

Šiuo komunikatu raginama užmegzti plačius partnerystės ryšius, siekiant pagerinti viešųjų pirkimų praktiką ES. Šiuo tikslu Komisija ragina valstybes nares, kitas valdžios institucijas ir viešųjų pirkimų suinteresuotuosius subjektus įsipareigoti vykdyti savanoriškus, tačiau konkrečius veiksmus. Savo ruožtu **Komisija įsipareigoja nuo šiol iki 2018 m. pabaigos įgyvendinti šiuos konkrečius veiksmus:**

1. Užtikrinti platesnį strateginių viešųjų pirkimų naudojimą

- Sukurti didelių infrastruktūros projektų savanoriško *ex ante* vertinimo mechanizmą;
- atnaujinti žaliųjų ir socialinių viešųjų pirkimų gaires ir parengti inovacijų viešųjų pirkimų gaires ir
- keistis gerą patirtimi strateginių viešųjų pirkimų, įskaitant pagrindiniuose sektoriuose (statybų, sveikatos priežiūros, IT), srityje.

2. Didinti viešųjų pirkėjų profesionalumą

- Priimti rekomendaciją dėl viešųjų pirkėjų specializacijos;
- išplėtoti Europos kompetencijos viešųjų pirkimų srityje sistemą, nustatant pagrindinius įgūdžius ir gebėjimus, kurie būtini viešiesiems pirkėjams;
- sukurti e. kompetencijos centrą, kuris veiks kaip informacijos portalas ir elektroninė viešųjų pirkimų gerosios patirties biblioteka ir
- įsteigti ES masto nacionalinių inovacijų viešųjų pirkimų centrų tinklą.

3. Sudaryti geresnes patekimo į viešųjų pirkimų rinkas galimybes

- Toliau gerinti patekimą į trečiųjų šalių viešųjų pirkimų rinkas sudarant prekybos susitarimus;
- stiprinti teisių gynimo priemonių sistemą, sukuriant pirmąją instanciją peržiūrą vykdančių institucijų tinklą ir parengiant rekomendacijas apie teisių gynimo priemones; ir
- inicijuoti bandomuosius projektus MVĮ dalyvavimui per verslo ir inovacijų tarpininkus skatinti.

4. Didinti skaidrumą, sąžiningumą ir duomenų kokybę

- Parengti naujas viešųjų pirkimų standartines formas, siekiant pagerinti duomenų rinkimą;
- skatinti sukurti viešai prieinamus sutarčių registrus ir
- teikti gaires dėl naujų sąžiningumo nuostatų praktinio taikymo ir dėl pašalinimo pagrindų, susijusių su slaptais susitarimais, ir sukurti pažeidimų duomenų bazę.

5. Skatinti skaitmeninę viešųjų pirkimų pertvarką

- išplėsti priemonės „e-Certis“ taikymo sritį ir toliau gerinti IT sistemas ir
- skatinti Europos bendrojo viešųjų pirkimų dokumento įgyvendinimą, vienkartinio duomenų pateikimo principą ir elektroninių sąskaitų faktūrų išrašymą valstybėse narėse.

6. Bendradarbiauti siekiant pirkti kartu

- Skatinti bendrus tarpvalstybinius viešuosius pirkimus, įskaitant didelių pirkėjų vykdomus inovacijų viešuosius pirkimus;
- inicijuoti bandomąjį projektą „MVI palanki centrinių perkančiųjų organizacijų politika“.